

Вісник

1 / 2000

Національного банку України

Євро — долар:
перше коло
дебютанта

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України
Видається з березня 1995 року

№ 1 (47) • Січень 2000

Зміст

ДОКУМЕНТИ

Постанова Верховної Ради України "Про надання згоди на призначення Президентом України Прем'єр-міністром України Юшенка В.А."	II стор.
Указ Президента України "Про призначення В.Юшенка Прем'єр-міністром України"	1
У 2000 рік — з новими надіями	3

ЛІТОПИС БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Р.Арешкович Інфраструктура Національного банку: будівництво, реконструкція, соціальний розвиток	4
---	---

МАКРОЕКОНОМІКА

В.Лисицький, О.Руднев, І.Лисицький Знову про гроші та борги в економіці України	17
---	----

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Про введення в обіг пам'ятних монет "Сося садова"	21
Н.Ігнатова Нумізматичний ринок України: розвиток і перспективи	22

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

С.Михайличенко Євро — перший рік після запровадження	24
--	----

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

Загальний зовнішній довгостроковий борг України	28
А.Тимофєєв Банк "Україна" відкрив дилінговий центр для клієнтів	29
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за листопад 1999 року)	30
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за листопад 1999 року)	32

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

О.Бойко Особливості діяльності асоціацій як неприбуткових підприємств	32
---	----

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

С.Науменкова Ринок фінансових послуг: основні тенденції розвитку	36
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у листопаді 1999 р.	44
В.Галасюк, Є.Ревонюк, І.Ліпська, В.Галасюк Визначення розміру кредиту, що надається під заставу	45
В.Гончаренко Кредитні спілки і кооперативні банки та особливості їх розвитку в Україні	47

БАНКИ І МІСТЕЦТВО

Барви чистої юності на околиці зими	50
-------------------------------------	----

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА

М.Дмитренко Інвестиції у майбутнє	51
-----------------------------------	----

ФОНДОВИЙ РИНОК

Ринок державних цінних паперів України у листопаді 1999 р.	52
--	----

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Динаміка фінансового стану банків України на 1 грудня 1999 р.	53
Зміни і доповнення до "Офіційного списку комерційних банків України та переліку операцій, на право здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України", внесені за період із 1 листопада по 1 грудня 1999 р.	54
І.Гумен Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект	57

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ. НОВІ ІНСТРУМЕНТИ

"Золотому" клієнтові — "платинову" картку	60
---	----

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

О.Бакун Програма "Трансформ": проект завершено, співпраця триває	61
--	----

ДОРОГОЦІННІ МЕТАЛИ

Д.Рікберг До Державної скарбниці надійшов перший злиток золота, видобутого в Мужівському родовищі	62
---	----

ЕКОНОМІЧНА РЕФОРМА

О.Бакун Сформувати владу, здатну себе реформувати	63
---	----

Редакційна колегія:

КІРЕЄВ О.І. (голова)

БОНДАР В.О.

ВОРОНОВА Л.В.

ГАЙДАР Є.Т.

ГЕЄЦЬ В.М.

ГРЕБЕНІК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИЙ Марек

ІДІРІОНОВ А.М.

КАНДІБКА О.М.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

ЛИСИЦЬКИЙ В.І.

МАТВІЄНКО В.П.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАТРИКАЦ Л.М.

(зав. редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

САВЛУК М.І.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено редакцією

періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики

Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків та інформаційно-програмного забезпечення

Редактор відділу КОМПАНИЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання та міжнародних банківських зв'язків

Редактор відділу БАКУН О.В.

Відділ економіки, законодавчого забезпечення, банківського нагляду та комерційних банків

Головний художник КОЗИЦЬКА С.Г.

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Літературні редактори

КУХАРЧУК М.В., ШАПОВАЛОВА І.Ф.

Дизайнер СЕРЬОДКІН В.К.

Коректори

СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.

Оператор ЛИТВИНОВА Н.В.

Фотохореспондент НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.

Черговий редактор КОМПАНИЦЬ С.О.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна

тел./факс: (044) 284-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litnova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України

09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку

вченою радою Київського національного економічного університету

Передплатний індекс "Вісника НБУ"

та додатка "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Кольороподіл і друк

Інженерно-технічний центр НБУ

Підписано до друку 31.12.1999 р.

Формат 60x90/8. Друк офсетний.

Умовн. друк арк. 8.0. Умовн. фарбодіб. 114.4.

Обл. вид. арк. 2.86

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі, посилання на "Вісник Національного банку України" обов'язкове. Редакція може публікувати матеріали в порядку обговорення, не поділяючи думку автора. Відповідальність за точність викладених фактів несе автор. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних матеріалів.

© Вісник Національного банку України, 2000

Кооперація /

Кредитні спілки і кооперативні банки та особливості їх розвитку в Україні

Автор узагальнює досвід роботи фінансово-кредитних кооперативів у економічно розвинутих країнах світу, який можна застосувати у ході відродження кредитних спілок в Україні.

НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА КРЕДИТНИХ СПІЛОК США

Кредитні спілки (Credit Unions та кооперативні банки (Cooperative Banks) США — це неприбуткові фінансово-кредитні кооперативи. Поряд з іншими фінансовими установами вони активно працюють на фінансовому ринку і відіграють суттєву роль у економічних системах багатьох країн світу [1]. Так, у США 37,7% населення (63,8 млн. осіб) є членами кредитних спілок і користуються їхніми різноманітними фінансовими послугами. Найпоширеніші з них такі.

■ **Кредити:** на купівлю чи ремонт автомобілів, яхт, моторних човнів та інших транспортних засобів; на купівлю будинків та іншого нерухомого майна; на консолідацію рахунків; на поточні домашні потреби та купівлю товарів домашнього вжитку; на отримання освіти; на ведення приватного бізнесу. Вожливою послугою у сфері кредиту є впроваджене кредитними спілками обслуговування кредитних та дебетових карток (VISA, MasterCard) тощо.

■ **Приймання вкладів:** на поївові, ощадні, ощадно-розрахункові ("Share-Draft") і чекові рахунки фізичних та юридичних осіб; ощадні сертифікати CD, Jumbo, IRA, Jumbo-IRA; пенсійні (IRA), молодіжні, "Money Market", святкові, сімейні, дитячі то інші рахунки.

■ **Здійснення розрахункових операцій та грошових переказів** як у межах країни, так і за кордоном, продаж дорожніх чеків тощо.

■ **Послуги АТМ-машин (банкоматів).**

■ **Інші фінансові послуги.**

Окрім того, кредитні спілки надають своїм членам додаткові послуги нефінансового характеру, як-от: продаж поштових та гербових марок; користування поштовою скринькою, факсом, електронною поштою; надання анкет для отримання різних документів; ламінування та ксерокопіювання документів; послуги нотаріуса, юриста, фінансових експертів та інших фахівців; персональні сейфи (соти); бази даних різноманітної інформації; розміщення оголошень на дошці спілки; консультативні послуги; довірчі операції; планування спадщини та підготовка до пенсії; де-

позитарій; мікрофільмування; переклади з іноземних мов та багато інших фінансових і нефінансових послуг.

Результати соціологічного дослідження, проведені на замовлення Filepe Research Institute (Медісон, штат Вісконсін, США) Мічиганським університетом, свідчать, що кредитні спілки посідають важливе місце на ринку фінансових послуг США, успішно конкуруючи з іншими фінансовими установами. Відповідаючи на запитання, послугами яких фінансових установ користуються, 74% респондентів назвали банки, проте аж 14% опитаних назвали перевагу кредитним спілкам (решта — ощадно-позичковим асоціаціям та іншим фінансовим установам). Зокрема, що чимало респондентів, які надають перевагу банкам, одночасно користуються й послугами кредитних спілок. Зокрема, послугами з операцій із чеками — 6% опитаних; із ощадних вкладів — 29%; із одержання позик на купівлю автомобіля — 9%; 3 відсотки опитаних мали у кредитних спілках депозитні сертифікати, 4% — пенсійні рахунки. Дослідження також показало, що 80% респондентів здійснювали операції з чеками через банки, 17% — через кредитні спілки; 13% — через ощадно-позичкові асоціації; 3% — через інші фінансові установи. Ощадні вклади у банках мав 61% опитаних, у кредитних спілках —

38%, в ощадно-позичкових асоціаціях — 18%, в інших установах — 9%. Довготермінові позики на купівлю нерухомого майна в банках отримали 27% респондентів, в ощадно-позичкових асоціаціях — 17%, в інших фінансових установах — 14%, у кредитних спілках — 2%. Позики на купівлю автомобілів 24% опитаних отримали у банках, 13% — у кредитних спілках, 2% — в ощадно-позичкових асоціаціях, 10% — в інших установах. Депозитні сертифікати у банках мали 30% респондентів, в ощадно-позичкових асоціаціях — 12%, у кредитних спілках — 6%, в інших фінансових установах — 4%. Пластиковими кредитними та дебетовими картками через установи банків користувалися 42% опитаних, через кредитні спілки — 9%, через ощадно-позичкові асоціації — 5%. Пенсійні рахунки в банках мали 18% респондентів, у кредитних спілках — 7%, в ощадно-позичкових асоціаціях — 6%, в інших фінансових установах — 22%.

Кредитні спілки у США мають юридичний статус неприбуткових (non-profit) фінансових кооперативів, отож звільнені від сплоти федерального прибуткового податку [2]. Їх діяльність регулюється спеціальним законодавством і контролюється окремою урядовою агенцією. Масштаби американських кредитних спілок характеризуються такими показниками: 18,7% зазначених організацій мають активи до 1,0 млн. доларів; 31,7% — 1—5 млн.; 15,0% — 5—10 млн.; 22,7% — 10—50 млн.; 11,9% — понад 50 млн. доларів (у тому числі 233 кредитні спілки мають активи понад 200 млн. доларів). Структуру системи кредитних спілок США відображено на схемі 1.

Крім кредитних спілок, до складу кооперативного фінансово-кредитного сектора США входить фермерська кредитна система кооперативних банків, яка має державну підтримку та об'єднує 800 місцевих фермерських банків та асоціацій. Вони у свою чергу входять до складу 37 великих регіональних банків. Капітал цієї кооперативної фінансово-кредитної системи в середині 1980-х років становив 9,6 млрд. доларів, а активи — 74 млрд. доларів США [3].

Схема 1. Національна система кредитних спілок США

КООПЕРАТИВНА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА КАНАДИ

Кооперативна фінансово-кредитна система Канади схожа на американську. У цій країні кожен третій мешканець є членом кредитної спілки чи народної каси ("caisses populaires", як кажуть у франкомовній провінції країни — Квебеку). В Канаді налічується 968 кредитних спілок, яким підпорядковано 1967 місцевих відділень і філій. Загалом вони володіють активами на суму 44.7 млрд. канадських доларів. Активи 1480 народних кас становлять 55.7 млрд. доларів.

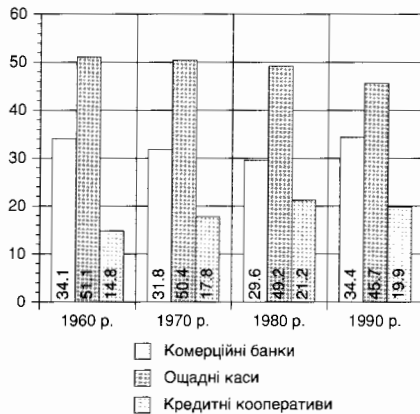
Отже, кооперативні фінансові установи концентрують 100.4 млрд. канадських доларів, що становить 13% від активів усіх суб'єктів фінансового ринку Канади. Зокрема, кредитні спілки і народні каси акумулюють 15% депозитних вкладів, надають 17% іпотечних і 14% споживчих кредитів, а також забезпечують своїх членів майже повним переліком різноманітних банківських послуг. Кредитні спілки Канади об'єднані у 9 провінційних централей (Central), які у свою чергу входять до Централі кредитних спілок Канади, створюючи досить потужну кооперативну фінансову систему.

КООПЕРАТИВНИЙ ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР НІМЕЧЧИНИ

Кооперативний фінансовий сектор Німеччини — це система кооперативних банків (Volksbanken і Raiffeisenbanken), яких тут близько 2500, тоді як приватних банків — лише близько 300, а суспільно-правових ощадних кас (Sparkassen) і жироцентралей — понад 700. Кооперативні фінансово-кредитні установи є важливою складовою німецької кредитно-банківської системи. За юридичним статусом фольксбанки та райфайзенбанки є кредитними кооперативами, на які поширюється дія федерального банківського законодавства (KWG). Сьогодні німецькі кооперативні банки пропонують універсальний асортимент фінансових послуг. Якщо раніше їх членами були здебільшого ремісники та фермери, то нині — переважно робітники, службовці, чиновники. Розрахункові операції між окремими кооперативними банками здійснюються через три регіональні централі кооперативні банки, завдання яких — управляти ліквідними коштами та провадити операції у сфері банківських послуг, зокрема, операції з розрахунків із іншими країнами тощо. Головна організація кооперативної банківської системи Німеччини — DG Bank, який є не лише "банком кооперативних банків", а й універсальним банком для сільськогосподарських, споживчих та інших кооперативів і має філії (представництва) в усіх фінансових центрах світу.

Кооперативна кредитна система володіє

Графік 1. Частка активів різних суб'єктів фінансово-кредитного ринку Німеччини

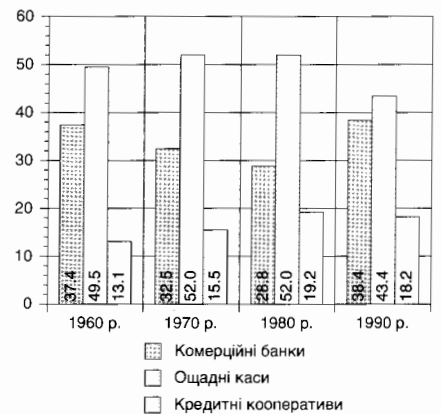

значною частиною фінансового ринку Німеччини. На початку 1990-х років кооперативний фінансовий сектор цієї країни мав баланс 515 млрд. марок і налічував 11.2 млн. членів. У 1996 році через систему кооперативного кредитування було видано понад 560 млрд. німецьких марок та прийнято вкладів на 747 млрд. марок, у тому числі заощаджень — на 404 млрд. марок. Загальна сума активів кооперативних кредитних установ Німеччини становила у цей період близько 933 млрд. марок. За тридцять років частка кооперативних банків у загальному обсязі залучених вкладів зросла з 15.3 до 24.8%, тоді як у комерційних приватних банках цей показник знизився із 33.4% у 1960 році до 27.8% в 1990 році. Динаміку структурних змін в активах та наданих кредитах різних суб'єктів фінансового ринку Німеччини [4] відображено на графіках 1 і 2.

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ КООПЕРАТИВІВ

Наведені вище приклади яскраво свідчать, що кооперативні фінансово-кредитні установи стали вагомим елементом фінансових систем економічно розвинутих країн. Сьогодні у понад 100 країнах світу майже 900 тисяч фінансово-кредитних установ надають на кооперативних засадах найрізноманітніші фінансові послуги своїм членам, яких налічується понад 500 мільйонів [5]. У різних країнах кредитні кооперативи мають різні назви: "Credit Union" (Кредитна спілка) — найпоширеніша назва кредитного кооперативу в США, Канаді, Великобританії, Кореї, Австралії та багатьох інших країнах; "Volksbanken" і "Raiffeisenbanken" — у Німеччині; "Spoldzielca Kasa Oszczednosciowo-Kredytowa" (Спільна ощадно-кредитна каса) — у Польщі; "Caisses populaires" (Народна каса) — в провінції Квебек (Канада); "Credit cooperative" (Кредитний кооператив) — у Франції, Перу; "Cooperativas de Ahorro y Credito" (Ощадно-кредитний кооператив) — у переважній більшості країн Латинської Америки; "Cooperative Bank" (Кооперативний

Графік 2. Частка різних фінансових установ Німеччини у кредитуванні

банк) — у Індії та інших країнах. Є й інші назви кредитних кооперативів: народний банк, банк для кооперативів, взаємний банк, товариство взаємного кредиту, кредитне товариство, ощадно-позичкове товариство (спілка, асоціація), фінансовий кооператив, сільська каса, райфайзенкаса, каса взаємодопомоги тощо.

Залежно від рівня економічного розвитку і специфіки національного законодавства фінансово-кредитні кооперативи в різних країнах мають свої особливості. В одних державах — це невеликі установи, в інших — обмежений набір фінансових послуг, але вони не відрізняються від класичних моделей кооперативних організацій фінансової допомоги населення, що виникли ще в середині минулого століття, в інших — це фінансові системи, які, не поступаючись великим комерційним банкам, надають своїм членам (і фізичним, і юридичним особам) широкий спектр банківських послуг. У деяких країнах кредитні спілки є чимось середнім між банками та іншими фінансовими установами або одночасно існує кілька різновидів кредитних кооперативів. Переважна більшість кредитних кооперативів світу надає лише фінансові (чи пов'язані з ними) послуги, і лише в окремих державах вони виконують ще й деякі інші фінансово-кредитні функції. Все залежить від рівня розвитку фінансової системи країни, традицій національного кооперативного руху, особливостей національного законодавства.

Чим же пояснюється таке бурхливе поширення фінансово-кредитних кооперативів у світі, і чому вони нині майже не відомі в Україні? Адже в минулому тут діяла досить потужна система кооперативного кредитування. Вона налічувала понад 5 тисяч кредитних кооперативів, які об'єднували майже 4 мільйони членів. У 1930-х роках цю систему, на жаль, було повністю ліквідовано й "забуто" на довгі шістьдесят літ...

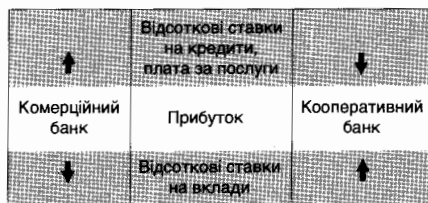
Популярність кооперативних фінансово-кредитних установ випливає з особливостей їх соціально-економічної природи. **Принципова відмінність кредитних кооперативів від інших фінансових установ полягає у неприбут-**

ковості: якщо інші фінансові установи, як правило, створюються однією групою людей (власників) для отримання прибутку в результаті надання фінансових послуг іншій групі осіб (клієнтів), то кредитний кооператив засновується його членами з метою забезпечення фінансовими послугами самих себе — на основі кооперації. Отже, характерною особливістю кредитного кооперування є **самозабезпечення фінансовими послугами**.

Унікальність фінансово-кредитного кооперативу в тому, що його власниками є ті ж люди, які користуються його послугами. Тому **мета діяльності кредитного кооперативу — не прибуток, а забезпечення своїх членів максимальним набором фінансових послуг на найвигідніших для них умовах**. Якщо інші фінансові установи прагнуть отримати максимальний прибуток за рахунок залучення коштів під якомога нижчі ринкові відсотки і надання їх у кредит під найвищі проценти, то кредитний кооператив має протилежну мету: надати кредит під якомога нижчий відсоток і максимально збільшити нарахування на вклади, забезпечивши при цьому дотримання всіх обов'язкових фінансових нормативів (див. схему 2).

Така парадоксальна, на перший погляд, тенденція викликана тим, що кредитний кооператив не розмежує вкладників і позичальників, а об'єднує їх. Оскільки члени кооперативу одночасно є і його власниками, і клієнтами, кредитний кооператив прагне гармонійно поєднати їхні інтереси щодо максимізації доходів від вкладів та мінімізації витрат на фінансові послуги. Кошти, отримані від членів як клієнтів, розподіляються між ними як між власниками за спільним рішенням,

Схема 2. Економічна мета діяльності підприємницьких та кооперативних фінансових установ

у процесі прийняття якого кожен член має один голос незалежно від суми вкладу. З огляду на це законодавством більшості країн світу кредитні кооперативи віднесено до неприбуткових організацій.

Іншою особливістю кредитних кооперативів є те, що вони створюються на базі певного територіального чи професійного об'єднання, громадської чи релігійної організації, територіальної одиниці, трудового колективу та іншого формального чи неформального об'єднання людей, котрі, як правило, знають одне одного. Інші ж фінансові установи створюються на базі штучно сформованої групи. Крім того, на відміну від решти фінансових установ, при заснуванні кредитного кооперативу не визначається фіксована чи потенційна кількість осіб, які будуть його власниками. Метою кооперативу є постійне збільшення кількості членів-власників, тоді як у фінансових установах підприємницького напрямку кількість власників цілеспрямовано зменшується.

У кооперативі всі принципові рішення щодо його діяльності приймаються загальними зборами, на яких кожен член кооперативу, як уже зазначалося, має один голос незалежно

від суми вкладу та терміну вступу до кооперативу. Особи, які створили кооператив, не мають жодних привілеїв чи переваг порівняно із членами, які вступили до нього пізніше. В інших фінансових установах голоси розподіляються відповідно до частки майна (кількості акцій чи паїв). Що ж до інших аспектів управління (фахового рівня та посадових обов'язків найманих працівників, організаційної структури виконавчої дирекції тощо) кредитний кооператив істотно не відрізняється від інших фінансових установ.

Найсуттєвіші відмінності кредитних кооперативів та інших фінансових установ відображено в таблиці 1.

ВІДРОДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Процес відродження кооперативних фінансово-кредитних установ у нашій країні розпочався після підписання Президентом указу № 377/93 від 20 вересня 1993 року, яким затверджено "Тимчасове положення про кредитні спілки в Україні". І хоч у цьому документі не йдеться про кооперативну природу кредитних спілок (спілку визначено як громадську організацію, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування), у статтях Положення відображено кооперативний неприбутковий механізм діяльності цих організацій. За майже шість років відродження кредитної кооперації в Україні кооперативні організації поступово знайшли своє місце на фінансовому ринку (див. табли-

Таблиця 1. Головні відмінності кредитних кооперативів та інших фінансових установ

Ознака	Кредитні кооперативи	Інші фінансові установи
Соціальні цілі	Взаємодопомога, економічний самозахист на ринку фінансових послуг	Немає
Економічні цілі	Зменшення витрат членів на отримання фінансових послуг, створення умов для накопичення та збереження від інфляції їхніх заощаджень	Отримання власниками прибутку від наданих клієнтам фінансових послуг
Статус	Неприбуткова організація ¹	Підприємницька організація
Організаційна форма	Кооператив ²	Господарське товариство (акціонерне, з обмеженою відповідальністю тощо), приватна фірма
Управління	Демократичне. Кожен член має право одного голосу незалежно від суми його вкладу	Участь в управлінні (кількість голосів) пропорційна частці у статутному капіталі
Власники	Всі члени незалежно від часу вступу. Кількість власників не є фіксованою чи обмеженою. Відкрите членство з тенденцією до постійного зростання	Засновники та акціонери. Кількість фіксується в момент заснування і цілеспрямовано обмежується. Постійна тенденція до зменшення кількості власників
Клієнти	Виключно члени — власники кредитного кооперативу	Переважно особи, які не є власниками фінансової установи
Види послуг	Усі види фінансових послуг, додаткові нефінансові послуги ³	Усі види фінансових послуг, окремі нефінансові послуги
Законодавче регулювання	Кооперативне чи (та) спеціальне законодавство (про фінансові установи)	Підприємницьке чи (та) спеціальне законодавство (про фінансові установи)
Державна підтримка	У вигляді звільнення від податків, пільгових кредитів тощо	Як правило, лише шляхом створення сприятливого правового поля
Державний нагляд	Здійснює окрема державна агенція або окремий підрозділ міністерства фінансів чи центрального банку ⁴	Здійснює центральний банк або окрема державна агенція

¹ Кредитним спілкам України цей статус надано Законом "Про оподаткування прибутку підприємств".

² В Україні організаційною формою кредитної спілки є громадська організація.

³ В Україні перелік фінансових послуг кредитних спілок обмежується наданням позик та прийманням вкладів, а нефінансових — виконанням функцій поручителя за своїх членів.

⁴ В Україні ще не визначено структуру, яка б здійснювала нагляд за діяльністю кредитних спілок.

Таблиця 2. Динаміка розвитку кредитних спілок — членів Національної асоціації кредитних спілок України

	На початок року			
	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.*
Кількість кредитних спілок	47	52	67	68
Кількість членів	14 840	18 140	28 230	31 370
Активи, тис. грн.	1035.48	2265.94	4378.17	8132.84

* За станом на 01.07.1999 р. 113 українських кредитних спілок об'єднували 49 778 членів, мали 7 965 183 грн. активів та 11 138 позик, наданих своїм членам.

цю 2).

Останнім часом деякі автори застерігають, що кредитні спілки нібито "мають намір відібрати шматок хліба у банків" [6]. На нашу думку, це безпідставні побоювання, принаймні стосовно України.

У розвинутих країнах кредитні спілки та комерційні банки певною мірою конкурують на фінансових ринках. В умовах перехідної економіки та становлення фінансового ринку в Україні кредитні спілки не лише не є конкурентами, а навпаки — можуть стати союзниками та партнерами банків. Спілки і банки працюють у різних секторах фінансового ринку: банки обслуговують переважно юридичних осіб, кредитні спілки — фізичних. Банкірів цікавлять "солідні" клієнти, а кредитні спілки працюють із дрібними вкладниками та позичальниками.

Процес формування кооперативного фінансового сектора в Україні почався зі створення системи кредитних спілок для задоволення гро-

мадянами своїх потреб у фінансових послугах. Наступним етапом мало б стати створення системи кооперативних банків для обслуговування сільськогосподарських товаровиробників. А вже в структурі кредитного портфеля комерційних банків на сільське господарство припадає лише 4% від суми всіх наданих кредитів [7]. За нинішнього стану справ у сільськогосподарському виробництві цей сектор не є (і ще не скоро стане) привабливим для комерційних банків. Тому сільськогосподарські товаровиробники мали б створити власні кооперативні фінансово-кредитні установи і самостійно (або з допомогою держави) забезпечувати себе фінансовими послугами, як це робиться в усьому світі.

Література.

1. Детальніше див.: Гончаренко В.В. *Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика*. — К.: Наукова думка, 1997. —

240 с.; Гончаренко В.В. *Кредитна кооперація. Форми економічної самопомогі сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика)*. — К.: Глобус, 1998. — 330 с.

2. Долан Е. Дж. *Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.* — Санкт-Петербург, 1994. — С. 152.

3. Мартынов В.Д. *Фермерская кооперация*. — М.: Знание, 1990. — С. 12.

4. *Das deutsche Genossenschaftswesen. / Dr. Gunther Aschhoff, Eckart Henningsen. — Frankfurt am Main: DG BANK Deutsche Genossenschaftsbank, 1995. — P. 87.*

5. *Zahlen und Fakten der genossenschaftlichen Banken, Waren- und Dienstleistungsgenossenschaften. — Bonn: DGRV, 1997. — P. 27.*

6. Арестархов О. *Кредитные союзы намерены забрать кусок хлеба у банков // Бизнес. — 1996. — № 20 (175).*

7. Гладких Д. *Пріоритети кредитної політики комерційних банків // Вісник НБУ. — 1998. — № 10. — С. 39—41.*

Владислав Гончаренко,

кандидат економічних наук. Доцент кафедри міжнародної економіки Полтавського кооперативного інституту. Член правління Національної асоціації кредитних спілок України.

БАНКІРИ І МІСТЕЦТВО

Благочинність /

Барви чистої юності на околиці зими

Ніщо так не бентежить душу, як несміливі дитячі спроби відтворити своє світобачення в малюнку, скульптурі. Малим майстрам ще не знайома червоточина плагіату і сумнівна наївність переспіву. Роботи чисті, як перші проталини. Якось усередині грудня, в полудень звичайного робочого дня, великою несподіванкою для численного колективу працівників і відвідувачів офісу НБУ на проспекті Науки, 7 стала яскрава виставка робіт учасників дитячої художньої студії "Троєшки", яка діє при ЖЕК-1319 Ватутінського району м. Києва (керівник Володимир Тітуленко). Виставку організовано в рамках благодійної акції "Від зіроньки — до зірок", організованої Дитячим благодійним фондом "Аратта" (засновник Людмила Голубенко). Головна мета цього фонду полягає в проведенні заходів та втіленні в життя програм, спрямованих на підтримку дитячої творчості.

Фото Валерія Закусила.